

VIJESTI

MEĐUNARODNI PALEOSLAVISTIČKI ZNANSTVENI SKUP »NAHÉ JSOU VŠECHNY NÁRODY BEZ KNIH« / »NAKED ARE NATIONS WITHOUT BOOKS«

(Prag, 28. veljače – 1. ožujka 2019.)

U spomen 1150. obljetnice smrti Konstantina Ćirila (826./827. – 869.) i 90. obljetnice rođenja Zoe Hauptove (1929. – 2012.) u Pragu je od 28. veljače do 1. ožujka 2019. održan međunarodni paleoslavistički skup pod nazivom »Nahé jsou všechny národy bez knih« / »Naked are nations without books«.

Organizatori skupa – Institut za slavistiku Češke akademije znanosti zajedno s Češkim društvom za slavistiku, balkanistiku i bizantologiju te Biblijskom komisijom Međunarodnoga slavističkog komiteta – tim su povodom okupili 29 znanstvenika iz Austrije (Institut für Slawistik der Universität Wien, Institut für Slawistik der Universität Innsbruck), Bugarske (Kirilo-Methodievskiät naučen cent'r k'm BAN, Sofijski universitet »Sv. Kliment Ohridski«), Češke (Ústav pro jazyk český AV ČR, Slovanský ústav AV ČR, Filozofická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci, Filozofická fakulta Univerzity Karlovy), Hrvatske

(Staroslavenski institut), Italije (Dipartimento di Studi Linguistici e Culturali Comparati dell' Università Ca' Foscari Venezia, Dipartimento di Formazione, Lingue, Intercultura, Letterature e Psicologia dell' Università degli Studi di Firenze, Dipartimento di Studi Umanistici dell' Università di Macerata), Poljske (Chrześcijańska Akademia Teologiczna w Warszawie), Rusije (Filologičeskij fakul'tet Sankt-Peterburgskogo gosudarstvennogo universiteta), Sjeverne Makedonije (Filološkiot fakultet »Blaže Koneski« pri Univerzitetot »Sv. Kiril i Metodij« vo Skopje), Slovačke (Ústav slovenskej literatúry SAV, Filozofická fakulta Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici), Slovenije (Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani) i Švicarske (Institut für Slavische Sprachen und Literaturen der Universität Bern).

Zajednički je nazivnik njihovih izlaganja bio redak iz *Proglasa svetom Evandjelju*, pjesničkoga uvoda starosla-

venskom četveroevandelju koji se pripisuje Konstantinu Preslavskom kao i samom Konstantinu Ćirilu: *nazi bo vsi bezb knigb jezyki*. Iz toga retka, koji je u češkom i engleskom prijevodu postao i naslovom konferencije, jasnom se iščitava jedna od najvažnijih zasluga Svete braće – izvođenje Slavena iz gologa mraka vlastite nepismene prapovijesti na svjetlost pismene povijesti. Zahvaljujući ćirilometodskoj misiji slavenski su narodi mogli izgraditi svoje pojedinačne povijesti pismenosti i književnosti, u kojima se nerijetko zrcalila opća društvena povijest ili se pak u njima prelamala.

Jedna od onih koja je rasvjetljavala i proširivala spoznaju o najstarijim razdobljima povijesti slavenske pismenosti, a tako i o narodima koji su je stvarali, jest Zoe Hauptová. Ta je ugledna i vrsna češka paleoslavistica, između ostalih, zadužila i Hrvate svojim predanim uređivanjem *Rječnika crkvenoslavenskoga jezika hrvatske redakcije*.¹ Njezin zavidan znanstveni i pedagoški doprinos čini je zaslužnom da se i mimo koincidencije u obljjetničkim brojkama nađe u istom kontekstu s Konstantinom Ćirilom.

Okupljene u spomen na njih dvoje i baštinu koju su namrli, odnosno istraživali, na svečanom je otvorenju skupa u Kongresnom centru Češke akademije znanosti pozdravio Václav Čermák, ravnatelj praškoga Instituta za slavistiku. Poslije njega su svoje prigodne pozdrave uputili Ljiljana Pancirov, veleposlanica Republike Hrvatskoj u Češkoj, Marcello Garzaniti, predsjednik Biblijske komisije Međunarodnoga slavističkog komiteta

te, u ime organizacijskoga odbora, Štefan Pilát, voditelj Odjela za paleoslavistiku i bizantologiju.

Nakon otvorenja započeo je dvodnevni radni program organiziran u ukupno pet sesija predavanja. U prvoj su svoja istraživanja predstavili Ana ŠIMIĆ (*Three more paradoxes of the Cyrillo-Methodian mission (the post-mission period perspective)*), Bojka P. MIRČEVA (*Ob istočnikah Uspeniâ Kirilla*), Johannes REINHART (*Napisanie o pravěi věř: čto nam govorât leksika i sintaksis pamâtника o ego avtore*), Veselka ŽELÂZKOVA (*K voprosu o sud'be kirillo-mefodievsckogo perevoda Parimejnika (na materiale knigi Ishod)*), Milena V. ROŽDESTVENSKAÂ (*Literaturnye funkcii drevneslavânskikh biblejskikh apokrifov*) i Martin BRAXATORIS (*Motív Bohorodičky ako ratolesti z Jesseho koreňa vo vybraných hymnografických pamiatkach cyrilo-metodskej literárnej školy*).

Nakon rasprave uslijedila je druga sesija koju je otvorila Jitka KOMENDOVÁ (*Cyrlometodějské dědictví ve středověké Rusi: tradice Života Konstantinova, nebo mnicha Chrabra?*), a nastavili Marcello GARZANITI (*Methodius between Rome and Constantinople: The return of the Moravian archbishop to the Byzantine capital (Vita Methodii ch. XIII)*), Simeon DEKKER (*Greek dialogical strategies in medieval Slavic sources of the Cyrillo-Methodian literary heritage*), Iskra V. HRISTOVA-ŠOMOVA (*Dragotimiât apostol i negovoto mâsto v tradičiata na Kirilo-Methodieviâ prevod na Apostola*), Roman N. KRIVKO (*Akrostih i bogorodičny v kanonah Klimenta Ohridsckogo:*

¹ Vidi više u A. Nazor, 2012: *Zoe Hauptová* (Slovo 62: 278–283).

problema vizantijskih obrazcov) i Jerzy OSTAPCZUK (*Spisok glav Evangelija ot Matfeja v staropečatnyh kirilličeskikh bogoslužebnyh četveroevangeliâh*).

Bogati je program prvoga radnoga dana zaključen trećom sesijom izlaganja u kojoj su sudjelovali Tomáš MIKULKA (*K jedné slovanské rozhřešovací modlitbě*), Miroslav VEPŘEK (*K hypotéze o velkomoravském (cyrilometodějském) původu Modlitby sv. Řehoře*), Václav ČERMÁK (*Obřad svěcení vody v hlaholském zlomku 1 D c 1/2 (Knihovna Národního muzea v Praze) a jeho vztah k charvátskohlaholskému rituálu*), Elias M. BOUNATIROU (*Regional varieties of Church Slavic: 'recension' as a problematic notion*), Mislav KOVAČIĆ i Jozo VELA (*Archaic Textual Layer of the Croatian Church Slavonic Breviary*) te Petra STANKOVSKA (*V jaké redakci staroslověnského překladu jsou doloženy texty vybraných biblických knih v dochovaných památkách chorvátskohlaholské tradice?*).

Skup je nastavljen sljedećega radnoga dana, sesijom kojoj su pridonijeli Vittorio SPRINGFIELD TOMELLERI (*On a quasi-hapax legomenon in Old Church Slavonic*), Vit BOČEK (*Románské výpůjčky ve staroslověnině. Na materiálu Etymologického slovníku jazyka staroslověnského*), Ilona JANÝŠKOVÁ (*K sémantice stsl. pozorъ*), Jürgen FUCHSBAUER (*The article-like usage of the relative pronoun iže as an indicator of early Slavonic grammatical thinking*), Emilija CRVENKOVSKA (*Za nekoji leksički osobnosti na izvorite za Rečnikot na crkvoanoslovenskiot jazik od makedonska redakcija*), Tatjana A. ILIEVA (*K"m*

v"prosa za sinonimiata v starob"lgarski ezik (s ogleđ na terminologičnata leksika v Joan- Ekzarhoviâ prevod na »De fide orthodoxa«)).

Posljednju je sesiju dana i skupa započeo Alessandro M. BRUNI (*The book of Kings in Old Church Slavonic: some remarks on the prophetologium readings and the later textual tradition*), nakon kojega su svoje prinose skupu izložili Martin GOLEMA (*Od knižného grafolektu k orálnemu predvedeniu: poznámky k možným byzantským liturgickým kořeňom veľkopôstnyh jarných dievčenských obradov a hier u západných Slovanov*), Tatjana V. ROŽDESTVENSKAĀ (*On the biblical and liturgical wall-inscriptions in the Churches of Old Rus'*) i, konačno, Viktoriâ I. LEGKIH (*K voprosu o drevnejših kanonah na Prestavlenie svt. Nikolaâ Mirlikijskogo*).

Naslovi istraživanja koje su predstavili sudionici skupa, među kojima je i pet članova Znanstvenoga centra izvrsnosti za hrvatsko glagoljaštvo (V. Čermák, I. Hristova-Šomova, J. Reinhart, A. Šimić i J. Vela), ukazuju na raznovrsnost tema, pristupa i interesa u suvremenoj paleoslavistici. Valja primijetiti i da hrvatskoglagoljske teme, u cijelosti ili dijelom, nisu bile predmetom samo hrvatskih sudionika (M. Kovačića i J. Vele te A. Šimića) nego i inozemnih (V. Čermák, P. Stankovska).

Budući da su organizatori, kojima pripadaju čestitke za inicijativu, osmišljavanje i provedbu skupa, pozvali sudionike da radove *in extenso* predaju Uredništvu časopisa *Slavia*, valja se nadati da će posredstvom te ugledne slavističke publikacije prinosi međunarodnoga pa-

leoslavističkoga znanstvenoga skupa
»Nahé jsou všechny národy bez knih«

biti dostupni zainteresiranoj akademskoj
javnosti.

ANA ŠIMIĆ

VIRTUALNA IZLOŽBA O ŽGOMBIĆEVU ZBORNIKU

Godine 1882. u Portu (današnja Općina Malinska-Dubašnica) na Otoku glagoljice, tj. Krku, gvardijan trećoredskoga samostana svete Marije Magdalene fra Benko Žgombić poklonio je Ivanu Milčetiću zanimljivu glagoljsku knjigu. Knjiga, poznata pod nazivom *Žgombićev zbornik*, kao Milčetićeve je ostavština svoje konačno boravište dobila u Zagrebu, u Arhivu Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti. 2019. godine, nakon više od jednoga stoljeća, vratila se na Krk zahvaljujući virtualnoj izložbi koju su pripremili suradnici Staroslavenskoga instituta na hrvatskom programu Europske noći istraživača.

Europska noć istraživača inicijativa je Europske komisije unutar akcije Marie Skłodowska-Curie (MSCA) s temeljnim ciljem popularizacije znanosti. Održava se posljednji rujanski petak u gradovima diljem Europe, a prethode joj i brojna preddogađanja. Dvogodišnji hrvatski program (2018./2019.) provelo je osamnaest akademskih i neakademskih ustanova u Republici Hrvatskoj, s Ministarstvom znanosti i obrazovanja kao koordinatorom. Dok je 2018. godina bila posvećena oživljavanju kulturne baštine, 2019. godine naglašena je ideja o važnosti očuvanja kulturne baštine za budućnost.

Budući da su prošlogodišnje aktivnosti Staroslavenskoga instituta bile vezane za jednu glasovitu liturgijsku glagoljsku knjigu, *Misal kneza Novaka* (1368.), ovogodišnje su se usredotočile na mlađi kodeks neliturgijskoga štiva, *Žgombićev zbornik* (16. st.), koji se smatra jednim od najvažnijih srednjovjekovnih hrvatskih književnih zbirki.

Zbirka je to koja, premda je u određenom povijesnom trenutku dospjela na Krk, na tom otoku nije nastala. Tri su njezina uočljiva dijela pisana na trima različitim lokacijama: na unutarnjem ili istočnom dijelu Istre, u Roču i u Mošćenicama. Sadržajno bogatstvo *Žgombićeva zbornika* obuhvaća hagiografske, apokrifne, didaktične, pasionske, homiletske i egzemplarne tekstove. U njemu se, između ostaloga, može čitati *Lucidar* u kojem se spominju Istra i Učka, *Djela apostola Petra i Andrije*, *Život Marije Magdalene*, *Besjede triju svetitelja*, *Legenda o Drvetu Križa*, *Dijalog Djevice Marije i Anselma o Isusovoj muc*i, Jeronimova *Legenda o Pavlu Pustinjaku* i drugi zanimljivi književni biseri koji otkrivaju interese i ukus srednjovjekovnih čitatelja. Da *Žgombićev zbornik* nije njegovao samo njihov duh, nego i tijelo, pobrinuo se anonimni pisar koji je na koncu kodeksa dopisao medicinske recepte za